

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 47/00

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí dňa 11. októbra 2000 v senáte zloženom z predsedu Lubomíra Dobříka, Eduarda Bárányi a Juraja Babjaka (sudcu spravodajcu) vo veci podnetu [REDACTED], bytom [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Vladimírom Hrtkom, Advokátska kancelária, Bratislava, Jašíkova 19, na začatie konania o porušení základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní Okresného súdu v Žiline vedenom pod sp. zn. D 675/96 takto

r o z h o d o l :

Okresný súd v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. D 675/96 p o r u š i l základné právo [REDACTED] podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Podnetom na začatie konania pre porušenie ústavných práv zo 14. marca 2000 doplneným podaním z 25. apríla 2000 sa na Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len

„ústavný súd“) obrátila prostredníctvom svojho právneho zástupcu [REDACTED] (ďalej len „podnecovateľka“) a požiadala ho, aby podnet po predbežnom prerokovaní prijal a po jeho prijatí vydal nález: „Slovenská republika zastúpená Okresným súdom v Žiline porušila svojím postupom v konaní D 675/96 pred Okresným súdom v Žiline základné právo pani [REDACTED] priznané v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, a to právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“.

Podstatou podnetu sú namietané zbytočné prietahy v dedičskom konaní vedenom na Okresnom súde v Žiline (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. D 675/96, ktoré začalo po úmrtí poručiťky [REDACTED] (matky podnecovateľky) dňa 13. februára 1996, z úradnej moci dňa 11. marca 1996.

Počas doterajšieho konania nebolo vo veci ani raz vytýčené pojednávanie, hoci oň podnecovateľka, ako aj jej sestra [REDACTED] viackrát žiadali aj listami poverenú súdnu komisárku (notárku). Príčinou sú predovšetkým neefektívna činnosť notárky, ako aj činnosť súdu.

Podľa § 38 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) sa úkony notára pri prejednávani dedičstva považujú za úkony súdu, ktorý preberá za notára zodpovednosť voči účastníkom konania, ak k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov dôjde jeho nekonaním (II. ÚS 22/96).

Notárka žiadala opakovane o predloženie znaleckého posudku nebohej matky jej detí ([REDACTED], podnecovateľku a [REDACTED]), čo však doposiaľ nebolo realizované. [REDACTED], ktorý v byte býva, posudok odmietol predložiť a dcéry do bytu nemajú prístup. Z uznesenia Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 38/98 z 30. apríla 1998, ktorým rozhodoval o sťažnosti [REDACTED] proti uzneseniu o pokute uloženej mu okresným súdom, však vyplývalo, že v dedičskom konaní postupuje súd ex offio to znamená, pri pasivite účastníkov sám nariadi znalecké dokazovanie.

Ohľadne rýchlosti konania súdu podnet poukazuje najmä na zákonné povinnosti súdu podľa § 6, § 100, § 101 a § 114 ods. 1 OSP. Tento však sám spôsobil priet'ahy napr. pri rozhodovaní o žiadostiach notárky o vylúčenie z prejednávania veci z 31. júla 1996 a z novembra 1999. Nevyužil ani oprávnenie vyplývajúce mu z § 175zb OSP, to znamená sledovať činnosť notára (či nespôsobuje zbytočné priet'ahy v súdnom konaní) a prípadne mu vec odňať a poveriť úkonmi v konaní o dedičstve iného notára. Na sťažnosť podnecovateľky na priet'ahy v konaní z 18. novembra 1999 (správne má byť z 15. novembra 1999), ktorú adresovala okresnému súdu, jej tento neodpovedal.

Podnetom sa dáva ústavnému súdu do pozornosti aj jeho predošlá judikatúra k čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) týkajúca sa práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a tiež pretrvávajúca právna neistota podnecovateľky ohľadom ochrany jej vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy z dôvodu neprimerane dlhého konania na okresnom súde.

Ústavný súd podnet prijal na ďalšie konanie uznesením sp. zn. III. ÚS 47/00 z 13. júla 2000 po jeho predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). V rámci prípravy konania vo veci samej zaslal podnet okresnému súdu a požiadal ho o jeho vyjadrenie (§ 29 ods. 5 zákona o ústavnom súde).

Okresný súd vo vyjadrení príslušnej podpredsedníčky zo 4. augusta 2000 považuje podnet v merite veci za opodstatnený. Súd mal podľa nej všetkých dedičov predovšetkým rovnocenne vyzývať na predkladanie podkladov a vyvíjanie súčinnosti, v prípade nesplnenia z ich strany sankcionovať ich, uložiť im povinnosť zložiť preddavky na znalecké dokazovanie (podľa majetkových pomerov) a nariadiť znalecké dokazovanie. Aj keď vzťahy medzi dedičmi nie sú korektné, čo má tiež vplyv na konanie, súd ich mal prelomiť autoritou a vynútením práva.

Podnet však považuje na druhej strane za neopodstatnený preto, lebo podnecovateľka sa v súvislosti so svojou sťažnosťou na prietahy v konaní okresného súdu z 15. novembra 1999 neobrátila na predsedu krajského súdu ešte pred podaním podnetu na ústavný súd.

Pre náležité posúdenie podnetu si ústavný súd vyžiadal aj spis okresného súdu sp. zn. D 675/96 (Dnot 124/96).

Pretože obaja účastníci konania (podnecovateľka a okresný súd) súhlasili s upustením od ústneho verejného pojednávania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde a nakoľko od takéhoto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, ústavný súd v merite veci konal a rozhodol na neverejnom zasadnutí.

II.

Ústavný súd už pri predbežnom prerokovaní podnetu zisťoval, či podnecovateľka využila pri ochrane svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v konaní okresného súdu dostupné právne prostriedky nápravy.

Táto prostredníctvom svojho právneho zástupcu adresovala na okresný súd podanie z 15. novembra 1999 označené ako: „Vec: Sťažnosť na prietahy v konaní k spis. zn. D 675/96, Dnot 124/96 súdny komisár [REDACTED]“, na ktorom je prijímacia pečiatka súdu s vyznačeným dňom 22. novembra 1999.

V sťažnosti sa vytýka, že nedošlo k zisteniu majetku poručiteľa, nebol vykonaný súpis hnutelných vecí, nedošlo k zisteniu aktív a pasív dedičstva a ani k zisteniu jeho ceny. Hoci súdny komisár tvrdí, že jeden z dedičov nechce predložiť znalecký posudok na byt, súd je povinný konať, aj keď jeden z účastníkov svojou pasivitou blokuje zákonné nároky ďalších účastníkov (teda uznesením pribrať znalca). Súdna komisárka však súdu návrh a ani podklady na vydanie takéhoto uznesenia nepodala a ani ho nepožiadala, aby zaviazal účastníkov na zloženie preddavku na znalecké dokazovanie. Podnecovateľka potom okresnému súdu na záver navrhuje, aby bez zbytočného odkladu vykonal všetky potrebné

úkony, najmä ustanovil súdneho znalca na posúdenie ceny dedičstva, zabezpečil veci patriace do dedičstva (vykonal súpis huteľných vecí, zapečatil byt a zablokoval nakladanie s piatimi konkrétne označenými vkladnými knižkami, na ktorých treba zistiť aj pohyb) a nariadil na prejednanie dedičstva pojednávanie.

Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní podľa § 17 ods. 1 a § 20 až 23 zákona č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich v znení neskorších predpisov (zákon o štátnej správe súdov) je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený nerešpektovaním práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov tak, aby sa nemarilo uplatnenie práva, ktoré priznáva čl. 48 ods. 2 ústavy. Využitie možnosti podľa § 27 ods. 1 citovaného zákona (vrátane práva žiadať predsedu krajského súdu o prešetrenie vybavenia sťažnosti predsedom okresného súdu) sa na začatie konania o podnete namietajúcom porušení čl. 48 ods. 2 ústavy nevyžaduje. Požiadavkou vyčerpania všetkých prostriedkov priznaných podľa zákona o štátnej správe súdov by ústavný súd sám prispieval k porušovaniu ústavou priznaného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (II. ÚS 121/95, II. ÚS 122/95 a II. ÚS 123/95).

Nemožno preto považovať za dôvodnú námietku okresného súdu o neopodstatnenosti podnetu, keďže podnecovateľka sa neobrátila na predsedu krajského súdu pred podaním podnetu na ústavný súd (ktorý ho obdržal 23. marca 2000). Sťažnosť podnecovateľky na prietahy v konaní z 15. novembra 1999 napokon nebola vybavená predsedom okresného súdu v lehote 2 mesiacov (ale až 4. augusta 2000), pričom táto ani nebola upovedomená o predĺžení označenej lehoty (§ 25 ods. 1 a 2 zákona o štátnej správe súdov).

III.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

V občianskom súdnom konaní je povinnosť súdu konať bez zbytočných prietáhov konkretizovaná vo viacerých ustanoveniach OSP. Podľa § 6 v konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná a aby skutočnosti, ktoré sú medzi účastníkmi sporné, sa spoľahlivo zistili. Podľa § 100 ods. 1 len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. V dedičskom konaní sú notári so sídlom v obvode okresného súdu rovnomerne poverení úkonmi podľa rozvrhu (§ 175za). Súd môže odňať vec poverenému notárovi, ak napriek predchádzajúcemu upozorneniu spôsobí zbytočné prietahy v súdnom konaní. Súd potom poverí úkonmi v konaní o dedičstve iného notára podľa rozvrhu práce (§ 175zb ods. 1).

Skutočnosť, že v konaní, ktoré na okresnom súde trvá v podstate štyri roky (a to bez vydania meritórneho súdneho rozhodnutia), dochádza k zbytočným prietahom, potvrdzujú už ako stanovisko podnecovateľky, tak aj vyjadrenie okresného súdu. Obsah spisového materiálu vo veci D 675/96 (Dnot 124/96) tento záver taktiež podporuje.

Osobitne treba upozorniť, že príslušná predsedníčka senátu okresného súdu dňa 11. marca 1996 spolu s uznesením o začatí dedičského konania poverila podľa § 38 OSP notárku, aby vo veci vykonala ako súdny komisár v konaní o dedičstve podľa § 175a a nasl. OSP jednotlivé úkony s prihliadnutím na čl. II ods. 2 zákona č. 263/92 Zb. v lehote 60 dní.

Keď notárka dňa 31. júla 1996 požiadala okresný súd z dôvodu nesúčinnosti jedného z dedičov, aby vo veci konal súd, a nie ona, súd len dňa 1. apríla 1997 (bez činnosti v medziobdobí) vrátil spis notárke s tým, aby vo veci ďalej konala. Obdobne o žiadosti notárky o vylúčenie z úkonov povereného súdneho komisára z 26. novembra 1999, ktorá mu bola predložená 3. decembra 1999, rozhodol až po sťažnosti právneho zástupcu podnecovateľky z 19. júna 2000.

Hoci jeden z dedičov po uložení mu poriadkovej pokuty uznesením okresného súdu z 29. októbra 1997 podal proti nemu sťažnosť 25. novembra 1997 (na súd došla 27. novembra 1997), spis bol predložený krajskému súdu na rozhodnutie o sťažnosti až 27.

januára 1998. Napriek tomu, že krajský súd v uznesení z 30. apríla 1998 uviedol, že účastníkov dedičského konania nemožno nútiť k procesno-dôkaznej aktivite (ani ukladaním poriadkových pokút) a pri ich pasivite súd vykoná dokazovanie sám (v tomto prípade nariadi znalecké dokazovanie a účastníkom uloží povinnosť poskytnúť patričnú spolusúčinnosť), ani okresný súd a ani notárka v týchto intenciách nepostupovali.

Naznačené skutočnosti názorne svedčia o nesústredenosti okresného súdu (príslušnej predsedníčky senátu) na túto vec a formálnosti 60-dňovej lehoty, ktorú stanovil notárke na vykonanie úkonov pri jej poverení funkciou súdneho komisára (notárke trvalo napr. od 14. júla 1998 do 16. apríla 1999 úradné overenie skutočnosti, že dom, ohľadne ktorého pôvodne žiadala o predloženie znaleckého posudku, už bol asanovaný). Nesústredená činnosť okresného súdu a tiež notárky boli hlavnou príčinou doterajšej neprimeranej dĺžky konania. Ani zložitosť veci a ani prístup podnecovateľky k nej neboli príčinami, ktoré by sa výraznejšie na dĺžke konania podieľali. Podnecovateľka naopak viackrát žiadala o urýchlenie konania ako notárku, tak aj súd (26. januára 1998, 2. novembra 1998, 15. novembra 1999 a 19. júna 2000), čo bolo nepochybne ovplyvnené najmä charakterom veci zdôrazneným aj v podnete ústavnému súdu (nadobudnutie majetkových hodnôt ako predmetu dedičstva po vlastnej matke).

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (pozri napr. II. ÚS 26/95, I. ÚS 47/96, II. ÚS 22/96, II. ÚS 48/96, I. ÚS 55/97, I. ÚS 57/97, I. ÚS 92/97 a I. ÚS 10/98).

Zodpovednosť štátu sa môže spojiť s nesprávnym postupom, ako aj s nečinnosťou, pričom štát znáša zodpovednosť nielen za nedostatky v postupe sudcov, ale aj za ďalšie

osoby vstupujúce do konania v oficiálnom postavení. Aj takto zapríčinené nedostatky sa pripisujú sudcovi, ktorý je zodpovedný za prípravu veci a rýchle vedenie konania (II. ÚS 22/96).

Podľa § 38 ods. 1 OSP súd môže poveriť notára, aby ako súdny komisár prejednal dedičstvo a v prípadoch, keď sú splnené podmienky uvedené v § 175zca, vydal osvedčenie o dedičstve. Poverenie môže súd dodatočne meniť. Poverenie a zmena poverenia sú voči súdnemu komisárovi účinné, len čo mu ich súd oznámil. Úkony notára podľa ods. 1 sa považujú za úkony súdu (§ 38 ods. 3 OSP).

Dedičská vec, v ktorej je podnecovateľka účastníčkou, trvá neprimerane dlho, lebo v nej došlo k zbytočným priet'ahom, či už zo strany notárky alebo súdu. Za tieto priet'ahy zodpovedá súd, keďže z jeho povinností vyplýva nielen nerobiť sám zbytočné priet'ahy v konaní, ale aj zabezpečiť, aby k nim nedochádzalo zo strany osôb, ktorých úkony sa považujú za úkony súdu (vrátane notárky ako poverenej súdnej komisárky na prejednanie dedičstva).

S poukazom na uvedené skutočnosti, najmä povahu a charakter súdnej veci, postup súdu a notárky ako poverenej súdnej komisárky a tiež správanie podnecovateľky v tomto konaní; ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd porušil v konaní vedenom pod sp. zn. D 675/96 základné právo podnecovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2000

Lubomír DOBRÍK
predseda senátu